Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
föredraget den 5 juni 2018 [1]

Mål C-234/17

XC,
YB,
ZA
ytterligare deltagare i rättegången
Generalprokuratur

(begäran om förhandsavgörande från Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike))

”Begäran om förhandsavgörande – Unionsrättsliga principer – Processuell autonomi – Effektivitets- och likvärdighetsprinciperna – Rättsmedel som möjliggör resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet avgörande för det fall att Europakonventionen har åsidosatts – Skyldighet att utvidga detta rättsmedel till att omfatta åsidosättande av unionsrätten – Föreligger inte – Artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 54 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet – Principen *ne bis in idem*”

I. Inledning

1. Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) har genom beslut av den 23 januari 2017 begärt ett förhandsavgörande av domstolen om tolkningen av unionsrätten, i synnerhet likvärdighets- och effektivitetsprinciperna.

2. XC, YB och ZA (nedan kallade de berörda parterna) är misstänkta för olagligt undandragande av skatt och andra brott på schweiziskt territorium. Åklagarmyndigheten i kantonen Sankt Gallen (Schweiz) har gjort flera framställningar om rättshjälp till åklagarmyndigheten i Feldkirch (Österrike) i syfte att höra de berörda parterna i egenskap av tilltalade, i enlighet med artikel 50.1 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, som undertecknades i Schengen (Luxemburg) den 19 juni 1990 och trädde i kraft den 26 mars 1995 [2] (nedan kallad tillämpningskonventionen).

3. Efter det avslutade brottmålet i Österrike väckte de berörda parterna talan vid den hänskjutande domstolen och ansökte om resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet avgörande vid ett åsidosättande av konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950, eller av något av tilläggsprotokollen till

1 Originalspråk: franska.

2 EUT L 239, 2000, s. 19.

konventionen (nedan kallade, sammantaget, Europakonventionen). Detta rättsmedel har införts i österrikisk rätt för att möjliggöra verkställighet av domar som meddelats av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (nedan kallad Europadomstolen) i vilka det fastställs att Europakonventionen har åsidosatts.

4. I talan åberopade de berörda parterna bland annat ett åsidosättande av principen *ne bis in idem*, såsom den garanteras genom artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) och artikel 54 i tillämpningskonventionen. Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida unionsrätten, i synnerhet likvärdighets- och effektivitetsprinciperna, ska tolkas så, att en nationell domstol vid en sådan talan är skyldig att pröva huruvida unionsrätten har åsidosatts – särskilt huruvida den grundläggande rättigheten enligt artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen har åsidosatts – även om det i nationell lag endast föreskrivs en sådan överprövning vid ett åsidosättande av Europakonventionen.

5. Jag föreslår att domstolen ska besvara frågan nekande, eftersom det redan finns ett ”konstitutionellt ramverk”[3] som utformats av domstolen och som säkerställer unionsrättens verkan *innan* nationella avgöranden vinner laga kraft. Något motsvarande ramverk finns inte när det gäller Europakonventionen.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

6. Tillämpningskonventionen ingicks för att säkerställa tillämpningen av avtalet mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, som undertecknades i Schengen den 14 juni 1985.[4]

7. Artikel 50.1 i tillämpningskonventionen hör till avdelning III kapitel 2, med rubriken ”inbördes rättshjälp i brottmål”. I artikeln föreskrivs följande:

”De avtalsslutande parterna förbinder sig att i enlighet med den konvention och det avtal som avses i artikel 48 lämna varandra inbördes rättshjälp beträffande brott mot lagbestämmelser och förordningar om punktskatter, mervärdesskatter och tullavgifter. …”

8. I artikel 54 i tillämpningskonventionen, som ingår i avdelning III kapitel 3, med rubriken ”Principen ’non bis in idem’ (icke två gånger för samma sak)”, föreskrivs följande:

”En person beträffande vilken fråga om ansvar prövats genom lagakraftägande dom hos en avtalsslutande part, får inte åtalas för samma gärning av en annan part, under förutsättning att, vid fällande dom, straffet avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagarna hos den part hos vilken avkunnandet ägt rum.”

3 Domstolen använde detta uttryck i yttrande 2/13 (unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkterna 158 och 177).

4 EUT L 239, 2000, s. 13.

B. Österrikisk rätt

9. 363a § infördes i Strafprozessordning (den österrikiska straffprocesslagen) (nedan kallad straffprocesslagen) den 1 mars 1997. I bestämmelsen föreskrivs följande:

”1. När [Europadomstolen] i en dom fastställer att en dom eller ett beslut av en brottmålsdomstol innebär ett åsidosättande av [Europakonventionen], ska resning i målet medges efter ansökan, om det inte kan uteslutas att åsidosättandet skulle kunna ha en för den berörda parten ofördelaktig inverkan på innebörden av avgörandet i brottmålet.

2) Oberster Gerichtshof [högsta domstolen] ska vara behörig att pröva varje ansökan om resning i målet. Ansökan får lämnas in av den berörda personen och av allmänna åklagarmyndigheten (Generalprokurator) … Ansökan ska inges till Oberster Gerichtshof. Om ansökan lämnas in av den berörda personen ska Generalprokurator höras. Om ansökan lämnas in av Generalprokurator ska den berörda personen höras …”

III. Målet vid den nationella domstolen

10. Åklagarmyndigheten i kantonen Sankt Gallen (Schweiz) genomförde en förundersökning mot XC, YB m.fl., som misstänks för skatteundandragande enligt artikel 96.1 b i den schweiziska lagen om mervärdesskatt (Mehrwertsteuergesetz) och andra brott. Dessa personer ska genom oriktiga deklarationer till de schweiziska skattemyndigheterna ha erhållit oberättigad återbetalning av mervärdesskatt på sammanlagt 835 374,17 schweiziska franc (CHF) (omkring 698 327,41 euro).

11. Inom ramen för denna undersökning översände åklagarmyndigheten i kantonen Sankt Gallen en framställning om inbördes rättshjälp i brottmål till åklagarmyndigheten i Feldkirch (Österrike).

12. Genom beslut av den 15 mars 2013, vilket meddelades efter invändningar och ett överklagande, beviljade Oberlandesgericht Innsbruck (regionöverdomstolen i Innsbruck, Österrike), i andra instans, inbördes rättshjälp till det kantonala undersökningsorganet (Kantonales Undersuchungsamt, Schweiz), så att YB skulle kunna höras i egenskap av tilltalad. Därmed avvisades de invändningar som vilade på artikel 54 i tillämpningskonventionen och på den omständigheten att förfarandena hade avslutats år 2011 och 2012 av åklagarmyndigheten i Heilbronn (Tyskland) och av Fürstliches Landgericht i Liechtenstein (furstlig förstainstansdomstol, Liechtenstein). I det sammanhanget framhölls uttryckligen anklagelsen avseende export av varor och återbetalningar av mervärdesskatt på sammanlagt 835 374,17 schweiziska franc(CHF) (omkring 698 327,41 euro).

13. XC och YB ansökte med anledning av detta beslut om resning vid den hänskjutande domstolen. Genom beslut av den 17 september 2013 upphävde den hänskjutande domstolen beslutet av den 31 december 2012 från Landesgericht Feldkirch (regionöverdomstolen i Feldkirch, Österrike) och beslutet av den 15 mars 2013 från Oberlandesgericht Innsbruck (regionöverdomstolen i Innsbruck) i den del som inte avsåg framställningen om inbördes rättshjälp avseende misstanke om brott till skada för den schweiziska skatteförvaltningen. Framställningen om inbördes rättshjälp avslogs för de upphävda delarna av besluten. När det gäller den del som inte upphävdes klargjorde nämnda domstol i skälen att ”åklagarmyndigheten ska verkställa den framställning om bevisupptagning i form av förhör som inte bestritts i resningsansökning och som avser misstanken om brott till skada för den schweiziska skatteförvaltningen”.

14. Åklagarmyndigheten i Feldkirch fortsatte förfarandet för den del som avsåg misstanken om brott till skada för den schweiziska skatteförvaltningen. Åklagarmyndigheten i kantonen Sankt Gallen gjorde fler framställningar till åklagarmyndigheten i Feldkirch om ytterligare förhör. Den sista framställningen avsåg ZA i egenskap av tilltalad. XC och YB anförde därefter invändningar som Landesgericht Feldkirch (regiondomstolen i Feldkirch) avvisade med åberopande av rättskraft. Överklaganden som ingetts mot andra avgöranden av förstainstansdomstolen ogillades.

15. Genom beslut av den 9 oktober 2015 ogillade Oberlandesgericht Innsbruck (regionöverdomstolen i Innsbruck) de berörda parternas överklagande av beslutet från Landesgericht Feldkirch (regiondomstolen i Feldkirch) av den 13 augusti 2015. Denna domstol angav i skälen att även framställningen om inbördes rättshjälp i brottmål av den 23 april 2015 endast avsåg misstankar om brott till skada för den schweiziska skatteförvaltningen. Regionöverdomstolen fann inga belägg för att ett förhör med ZA skulle kunna strida mot artikel 54 i tillämpningskonventionen.

16. Oberlandesgericht Innsbruck (regionöverdomstolen i Innsbruck) avgjorde målet i andra och sista instans, i enlighet med straffprocesslagen, genom beslut av den 9 oktober 2015. Detta beslut har följaktligen vunnit laga kraft.

17. Det är mot detta beslut som de berörda parterna den 18 april 2016 ansökte om resning vid den hänskjutande domstolen. De berörda parterna har gjort gällande att den omständigheten att inbördes rättshjälp beviljades åklagarmyndigheten i Sankt Gallen innebar ett åsidosättande av artikel 6 i Europakonventionen, artikel 4 i protokoll nr 7 till Europakonventionen, artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen. De har i första hand yrkat att den hänskjutande domstolen ska bevilja resning i brottmålet och förklara att inbördes rättshjälp inte ska beviljas.

IV. Tolkningsfrågan

18. Den hänskjutande domstolen har angett att Europakonventionen har konstitutionell status i Österrike. Den hänskjutande domstolen har erinrat om att talan om ett åsidosättande inte kan väckas vid Europadomstolen förrän alla inhemska rättsmedel är uttömda. För att en dom av Europadomstolen, i vilken fastställs att Europakonventionen har åsidosatts genom ett lagakraftvunnet avgörande i ett brottmål, ska kunna verkställas ges följaktligen en möjlighet att ansöka om resning i brottmålet i 363a § i straffprocesslagen.

19. Den hänskjutande domstolen har dessutom slagit fast, i en principdom av den 1 augusti 2007, att resning i ett brottmål kan medges enligt denna bestämmelse oberoende av om Europadomstolen först fastställt att Europakonventionen har åsidosatts. Således kan den hänskjutande domstolen bevilja en resningsansökan efter att själv ha fastställt att ett avgörande eller ett beslut av en underordnad brottmålsdomstol strider mot Europakonventionen.

20. Således är det möjligt att under ett brottmål och med stöd av den österrikiska lagstiftningen om de grundläggande rättigheterna göra gällande ett åsidosättande av Europakonventionen direkt vid den hänskjutande domstolen genom en ansökan enligt 363a § i straffprocesslagen, även om det inte finns någon dom från Europadomstolen. Detta rättsmedel har utnyttjats allt oftare sedan ovan angiven dom meddelades.

21. Mot den bakgrunden har den hänskjutande domstolen ställt sig frågan om den till följd av likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen, såsom de har tolkats av domstolen, kan vara skyldig att utvidga förfarandet för resning i brottmål till att omfatta påstådda brott mot stadgan eller andra bestämmelser i unionsrätten.

22. Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Ska unionsrätten, särskilt artikel 4.3 i EU-fördraget i förening med likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen som följer av denna bestämmelse, tolkas på så sätt att [den nationella domstolen] ska åläggas att efter ansökan från en berörd part överpröva ett lagakraftvunnet avgörande från en brottmålsdomstol avseende en påstådd överträdelse av unionsrätten (i det aktuella fallet artikel 50 i [stadgan] och artikel 54 i [tillämpningskonventionen], om den nationella rätten … bara föreskriver en sådan överprövning när det gäller en påstådd överträdelse av Europakonventionen …?”

V. Förfarandet vid domstolen

23. Begäran om förhandsavgörande inkom till domstolens kansli den 4 maj 2017.

24. Skriftliga yttranden har getts in av den österrikiska och den ungerska regeringen samt av Europeiska kommissionen.

25. Vid förhandlingen den 20 mars 2018 yttrade sig den österrikiska och den ungerska regeringen samt kommissionen.

VI. Bedömning

26. Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida unionsrätten och i synnerhet likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen ska tolkas så, att den nationella domstolen är skyldig att utvidga ett rättsmedel enligt nationell rätt som möjliggör resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet nationellt avgörande om Europakonventionen har åsidosatts, till att även omfatta åsidosättanden av unionslagstiftningen, särskilt åsidosättanden av de grundläggande rättigheter som garanteras genom artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen.

27. Artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen avser den grundläggande rättigheten att inte lagföras eller straffas två gånger för samma brott (*ne bis in idem*).

28. Alla parter som har yttrat sig till domstolen anser att frågan ska besvaras nekande. Det är också min uppfattning av följande skäl.

29. I avsaknad av unionsbestämmelser på området bestäms formerna för att väcka talan vid domstol i syfte att tillvarata rättigheter som enskilda har till följd av unionsrätten, däribland formerna för att genomföra principen om rättskraft, enligt fast rättspraxis av medlemsstaternas nationella rättsordningar enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi. Formerna för att genomföra den principen ska varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande förhållanden som grundas på nationell rätt (likvärdighetsprincipen) eller vara utformade på ett sådant sätt att de medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen). [5]

5 Se, bland annat, dom av den 16 mars 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punkterna 21 och 22), dom av den 26 oktober 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punkt 24), dom av den 3 september 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punkt 24), dom av den 6 oktober 2015 Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 27), och dom av den 18 februari 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, punkt 40).

30. I det nu aktuella fallet är det ostridigt att det inte finns någon unionslagstiftning som reglerar ett sådant rättsmedel som det som gett upphov till tvisten i det nationella målet, det vill säga ett rättsmedel som gör det möjligt för berörda parter att göra gällande att ett lagakraftvunnet avgörande i ett brottmål inskränker en grundläggande rättighet – i det aktuella fallet en grundläggande rättighet enligt Europakonventionen – och, i förekommande fall, medges resning i det omtvistade brottmålet.

31. Enligt ovan angiven rättspraxis finns det således anledning att undersöka om ett rättsmedel som är avsett för åsidosättanden av Europakonventionen, om det inte utvidgas till att omfatta åsidosättanden av unionsrätten, utgör ett åsidosättande av likvärdighets- och effektivitetsprinciperna, såsom de tolkats av domstolen. Jag prövar dessa två aspekter var för sig i avsnitten B och C nedan.

32. Jag redogör först för skälen till att jag anser att den österrikiska regeringens invändning om rättegångshinder ska avvisas (avsnitt A).

A. Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning

33. Den österrikiska regeringen har framställt en invändning om rättegångshinder mot den nu aktuella begäran om förhandsavgörande. Den österrikiska regeringen anser att det är tveksamt huruvida de rättsliga situationer som ligger till grund för det nationella målet omfattas av unionsrättens tillämpningsområde, eftersom det rättsmedel som föreskrivs i 363a § i straffprocesslagen avser åsidosättanden av Europakonventionen, inte unionsrätten.

34. Enligt fast rättspraxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på domstolen att pröva. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den. [6]

35. När det gäller den österrikiska regeringens första argument, vill jag erinra om att tillämpningskonventionen ursprungligen var en mellanstatlig överenskommelse som ingicks utanför Europeiska unionens ramar. Schengenregelverket blev dock en del av unionens ramverk genom Amsterdamfördraget. [7] Därmed, som generaladvokaten Kokott mycket riktigt påpekat i målet E, [8] blev Schengenregelverket en integrerad del av unionsrätten som ska tillämpas av medlemsstaterna i Schengenområdet.

36. När myndigheterna i en medlemsstat beviljar inbördes rättshjälp på grundval av tillämpningskonventionen, såsom i det nationella målet, ska de således anses tillämpa unionsrätten i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan. Denna tolkning stöds av domen i målet M, i vilken domstolen slog fast att artikel 54 i tillämpningskonventionen ska tolkas mot bakgrund av artikel 50 i stadgan, [9] och dom Spasic, i vilken domstolen prövade giltigheten av artikel 54 i tillämpningskonventionen mot bakgrund av artikel 50 i stadgan. [10]

6 Se bland annat dom av den 7 december 2017, López Pastuzano (C-636/16, EU:C:2017:949, punkt 19), och dom av den 23 januari 2018, F. Hoffmann-La Roche m.fl. (C-179/16, EU:C:2018:25, punkt 45).

7 Se protokoll nr 19 om Schengenregelverket införlivat inom Europeiska unionens ramar, som är fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget.

8 Förslag till avgörande av generaladvokaten Kokott i mål E (C-240/17, EU:C:2017:963, punkt 82).

9 Dom av den 5 juni 2014 (C-398/12, EU:C:2014:1057, punkt 35). Se även dom av den 29 juni 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punkt 31).

10 Dom av den 27 maj 2014 (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punkterna 51–74).

37. Den österrikiska regeringen har vidare anfört att den hänskjutande domstolen inte har angett de exakta skälen till att den ifrågasätter hur unionsrätten ska tolkas och funnit det nödvändigt att ställa en tolkningsfråga till domstolen. Vad beträffar detta argument, anser jag att den hänskjutande domstolen tydligt har redogjort för sina tvivel på huruvida rättsmedlet i 363a § i straffprocesslagen ska utvidgas till att omfatta åsidosättanden av unionsrätten, i synnerhet åsidosättanden av de grundläggande rättigheter som garanteras i stadgan och tillämpningskonventionen.

38. Frågan kan vara relevant för det nationella målets avgörande, eftersom stadgan, i enlighet med artikel 53, kan ge ett mer omfattande skydd än det som föreskrivs i Europakonventionen. Så är faktiskt fallet när det gäller principen *ne bis in idem*, vilket har åberopats i det nationella målet. Som framgår av förklaringarna om stadgan [11] innebär artikel 50 i stadgan i själva verket, även om räckvidden av principen *ne bis in idem* enligt artikel 4.1 i protokoll nr 7 till Europakonventionen är begränsad till varje enskild medlemsstat, [12] att principens räckvidd utvidgas till hela unionen betraktad som en enhet. [13] Precis som för artikel 50 i stadgan, omfattar den territoriella räckvidden av artikel 54 i tillämpningskonventionen samtliga stater som deltar i Schengenområdet, betraktade som en enhet.

39. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att det är utrett att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

B. Effektivitetsprincipen i unionsrätten har inte åsidosatts

40. För att avgöra om unionsrättens effektivitetsprincip har åsidosatts, är det nödvändigt att fastställa huruvida den omständigheten att ett lagakraftvunnet avgörande i ett brottmål inte kan bestridas genom åberopande av ett åsidosättande av unionsrätten, i synnerhet av de grundläggande rättigheter som garanteras genom artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen, innebär att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av unionens rättsordning i den mening som avses i den rättspraxis som anges ovan i punkt 29.

41. Enligt min mening framgår det av domstolens praxis att unionsrättens effektivitetsprincip med vissa undantag inte kräver att lagakraftvunna nationella avgöranden som strider mot unionsrätten ska kunna ifrågasättas, i synnerhet genom att ett specifikt rättsmedel inrättas. Grunden till denna rättspraxis är att det finns ett konstitutionellt ramverk som utvecklats av domstolen och som säkerställer unionsrättens effektivitet *innan* de nationella avgörandena vinner laga kraft (avsnitt 1).

42. Domstolen har visserligen slagit fast att undantag från principen om nationella besluts rättskraft får göras när enskilda inte haft möjlighet att göra gällande rättigheter som följer av unionsrätten. Detta undantag är emellertid inte relevant för omständigheterna i det nationella målet (avsnitt 2).

11 EUT C 303, 2007, s. 17.

12 ”Ingen får lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat.” Se, senast, Europadomstolens dom av den 20 februari 2018 i målet Krombach mot Frankrike (ECLI:CE:ECHR:2018:0220DEC006752114, § 34–41).

13 ”Ingen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagakraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen.”

1. Nationella besluts rättskraft ska i princip iakttas

43. När det gäller effektivitetsprincipen har domstolen vid upprepade tillfällen erinrat om att varje fall i vilket frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse medför att det blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten måste bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet som helhet – med beaktande av dess förlopp och särdrag – i de olika nationella rättsinstanserna. Härvid ska, i förekommande fall, de principer som ligger till grund för det nationella domstolssystemet beaktas, såsom skyddet för rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning. [14]

44. Domstolen har även upprepade gånger understrukit att rättskraftsprincipen har stor betydelse i såväl unionsrätten som i de nationella rättsordningarna. För att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning, är det viktigt att domstolsavgöranden som vunnit laga kraft efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas. [15]

45. Det kan dock inte förnekas att det råder ett visst spänningsförhållande mellan de båda principerna. Den omständigheten att ett nationellt beslut som vunnit laga kraft, och om vilket det dessutom är utrett att det strider mot unionslagstiftningen, inte kan bestridas innebär nämligen i praktiken att unionslagstiftningen blir mindre effektiv.

46. Det innebär emellertid inte i sig något åsidosättande av unionsrättens effektivitetsprincip, såsom den har tolkats av domstolen. Enligt fast rättspraxis är nämligen inte en nationell domstol enligt unionsrätten skyldig att underlåta att tillämpa nationella processregler som leder till att domstolsavgöranden vinner laga kraft, även om det kan avhjälpa ett åsidosättande av unionsrätten. [16]

47. Domstolen har i synnerhet slagit fast att det inte kan röra sig om något åsidosättande av effektivitetsprincipen i unionsrätten i sådana fall där rättskraftsprincipen hindrar en nationell domstol från att pröva giltigheten av skiljedomar mot bakgrund av artikel 101 FEUF [17] eller mot bakgrund av unionens bestämmelser om oskäliga villkor i konsumentavtal. [18] Domstolen har också godtagit att rättskraftsprincipen hindrar den nationella domstolen från att pröva giltigheten av domstolsavgöranden mot bakgrund av unionens bestämmelser om nationella domstolars internationella behörighet, [19] om offentlig upphandling av byggentreprenader [20] eller mot bakgrund av artikel 110 FEUF. [21]

14 Se, bland annat, dom av den 3 september 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punkt 27), dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 39), dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 49), dom av den 6 oktober 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 36), dom av den 11 november 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, punkt 41), och dom av den 18 februari 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, punkt 43).

15 Se bland annat dom av den 30 september 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 38), dom av den 16 mars 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punkt 20), dom av den 3 september 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punkt 22), dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkterna 35 och 36), dom av den 10 juli 2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punkt 58), dom av den 6 oktober 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 28), och dom av den 11 november 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, punkt 38).

16 Se bland annat dom av den 1 juni 1999 i målet Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punkt 47), dom av den 16 mars 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punkt 21), dom av den 3 september 2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, punkt 23), dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 37), dom av den 10 juli 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punkt 59), dom av den 6 oktober 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 29) och dom av den 11 november 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, punkt 39).

17 Dom av den 1 juni 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punkterna 43–48).

18 Dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkterna 39–48).

19 Dom av den 16 mars 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punkterna 19–24).

20 Domstolens dom av den 10 juli 2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punkterna 58–61).

21 Dom av den 6 oktober 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkterna 36–41).

48. Rent allmänt betyder detta att effektivitetsprincipen i unionsrätten inte kräver att medlemsstaterna bestrider rättskraften av nationella avgöranden, till exempel genom att inrätta ett sådant särskilt rättsmedel som det som föreskrivs i 363a § i straffprocesslagen för åsidosättanden av Europakonventionen.

49. Jag anser att grunden till denna rättspraxis är det konstitutionella ramverk som är en stor del av unionsrättens specifika karaktär [22] och garanterar effektiviteten i unionsrätten *innan* de nationella avgörandena vinner laga kraft.

50. För det första kan unionsrättens bindande bestämmelser direkt ge upphov till rättigheter för enskilda. [23] Principen om direkt effekt innebär att unionsrätten inte endast avser förhållandet mellan medlemsstaterna utan också ger enskilda rättigheter som de kan göra gällande i förhållande till alla offentliga organ, särskilt vid en nationell domstol.

51. När det gäller den grundläggande rättighet som är aktuell i det nationella målet, har domstolen nyligen, i domen i målet Garlsson Real Estate m.fl., [24] understrukit att principen *ne bis in idem*, som garanteras i artikel 50 i stadgan, ger enskilda en direkt tillämplig rättighet.

52. För det andra innebär principen om unionsrättens företräde att varje nationell domstol är skyldig att säkerställa att direkt tillämpliga unionsbestämmelser ges full verkan genom att, med stöd av sin egen behörighet, om det behövs, underlåta att tillämpa varje motstridande nationell bestämmelse, utan att vare sig begära eller avvakta ett föregående upphävande av denna genom lagstiftning eller något annat konstitutionellt förfarande. [25]

53. Unionsrättens direkta effekt och företräde innebär sammantaget att varje österrikisk domstol vid vilken talan väcktes i det nationella målet var skyldig att avhjälpa ett eventuellt åsidosättande av principen *ne bis in idem* som garanteras genom artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende uttryckligen konstaterat att straffprocesslagen ger parterna flera olika rättsmedel för att i ett brottmål göra gällande sina rättigheter enligt unionsrätten, däribland den rättighet som följer av artikel 50 i stadgan. Vidare

22 Se bland annat yttrande 2/13 (Europeiska unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkt 166), där följande anges: ”Såsom domstolen har angett vid upprepade tillfällen kännetecknas unionsrätten av att den härrör från en autonom källa, nämligen fördragen, har företräde framför medlemsstaternas rättsordningar … och av att en hel rad bestämmelser som tillämpas såväl på medlemsstaternas medborgare som på medlemsstaterna själva har direkt effekt …”. Se även, dom av den 6 mars 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 33).

23 En *förordning* kan följaktligen, på grund av sin rättsliga karaktär och sin funktion i det unionsrättsliga systemet av rättskällor, ge upphov till rättigheter för enskilda som de nationella domstolarna är skyldiga att skydda (se bland annat dom av den 14 december 1971, Politi, (43/71, EU:C:1971:122, punkt 9), och dom av den 17 september 2002, Muñoz och Superior Fruiticola, (C-253/00, EU:C:2002:497, punkt 27). Bestämmelser i *primärrätten* som föreskriver precisa och ovillkorliga skyldigheter, och vars tillämpning inte kräver något ytterligare ingripande från unionsmyndigheter eller nationella myndigheter, ger direkt upphov till rättigheter för enskilda (se bland annat dom av den 5 februari 1963, van Gend & Loos,(26/62, EU:C:1963:1, s. 24 och 25), och dom av den 20 mars 2018, Garlsson Real Estate m.fl., (C-537/16, EU:C:2018:193, punkt 65). I alla de fall då bestämmelserna i ett *direktiv* med avseende på innehållet framstår som ovillkorliga och tillräckligt precisa, har enskilda rätt att åberopa dem inför nationell domstol gentemot staten dels när direktivet inte har införlivats med den nationella rätten inom tidsfristen, dels när det inte har införlivats på ett korrekt sätt (se bland annat dom av den 4 december 1974, van Duyn, (41/74, EU:C:1974:133, punkterna 11–15), och dom av den 15 januari 2014, Association de médiation sociale, (C-176/12, EU:C:2014:2, punkt 31).

24 Dom av den 20 mars 2018 (C-537/16, EU:C:2018:193, punkterna 64–68).

25 Se bland annat dom av den 15 juli 1964, Costa (6/64, EU:C:1964:66, s. 1158–1160), dom av den 9 mars 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punkterna 21 och 24), dom av den 22 oktober 1998, IN. CO. GE.’90 m.fl. (C-10/97–C-22/97, EU:C:1998:498, punkterna 20 och 21), dom av den 11 september 2014, A (C-112/13, EU:C:2014:2195, punkterna 36 och 37), och dom av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157, punkt 46).

framgår det av den hänskjutande domstolens beskrivning av de faktiska omständigheterna att parterna faktiskt hade möjlighet att väcka talan flera gånger under det brottmål de var föremål för och bland annat åberopa ett åsidosättande av sådana unionsrättsliga bestämmelser som artikel 54 i tillämpningskonventionen. [26]

54. För det tredje följer det av artikel 267 andra stycket FEUF, såsom den tolkats av domstolen, att en nationell domstol har en mycket vittgående möjlighet att hänskjuta en fråga till EU-domstolen, om den bedömer att det i ett mål som är anhängigt vid den har uppkommit sådana frågor om tolkningen eller giltigheten av bestämmelser i unionsrätten som kräver ett avgörande. [27] En nationell domstol har således rätt att vända sig till domstolen, innan den meddelar ett avgörande i en tvist som anhängiggjorts vid den, för att få en *bindande* tolkning av unionsrätten. Enligt artikel 267 tredje stycket FEUF blir denna rättighet en skyldighet – om det inte rör sig om en *acte clair* [28] – när en sådan fråga uppkommer i ett ärende vid en domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning. [29]

55. Jag anser att detta konstitutionella ramverk i princip garanterar att varje normalt aktsam person kan utöva sina rättigheter enligt unionens rättsordning redan *innan* ett beslut som rör vederbörande vunnit laga kraft. Detta ramverk säkerställer effektiviteten i unionsrätten utan att det krävs något särskilt rättsmedel för att angripa nationella beslut som vunnit laga kraft.

56. Detta konstitutionella ramverk kompletteras med en skyldighet för medlemsstaterna att se till att det finns ett rättsmedel för utkrävande av statens skadeståndsansvar när unionsrätten har åsidosatts genom nationella avgöranden som vunnit rättskraft. [30] Denna skyldighet inträder tvärtemot de tre ovan angivna konstitutionella principerna *efter* det att det nationella avgörandet har vunnit laga kraft. Domstolen har i detta avseende angett att principen om rättskraft inte utgör något hinder för att erkänna principen att staten kan hållas skadeståndsansvarig till följd av ett avgörande av en domstol som dömer i sista instans. [31]

57. Det följer av det ovan anförda att det faktum att det under omständigheterna i det nationella målet var omöjligt att angripa ett lagakraftvunnet avgörande i ett brottmål genom att åberopa ett åsidosättande av unionsrätten, i synnerhet en kränkning av den grundläggande rättigheten enligt artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen, inte utgör ett åsidosättande av unionsrättens effektivitetsprincip.

2. Undantaget: rättskraften hos ett nationellt avgörande får angripas när en enskild person inte haft rätt att göra gällande rättigheter som följer av unionsrätten

58. Domstolen har emellertid fastställt att principen om nationella besluts rättskraft får frångås om ett iakttagande av denna princip skulle innebära ett skydd av ett nationellt förfarande vars *strukturella* inslag gör det omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionens rättsordning.

26 Se ovan punkterna 12–16. Det finns ingenting i handlingarna i målet som ger skäl att misstänka att den grundläggande rätten till ett effektivt domstolsskydd, som garanteras genom artikel 19.1 andra stycket FEU och artikel 47 i stadgan, har åsidosatts (se dom av den 27 februari 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses,C-64/16, EU:C:2018:117, punkterna 34–36). Den hänskjutande domstolen har inte heller ställt någon fråga till domstolen i detta avseende. Jag vill för säkerhets skull understryka att domstolen, bland annat i det flertal domar som anges i detta avsnitt, aldrig har tolkat räckvidden av denna grundläggande rättighet så, att den gör det möjligt att ifrågasätta rättskraften hos ett nationellt beslut till följd av att unionsrätten har åsidosatts.

27 Se bland annat dom av den 11 september 2014, A (C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 35) och dom av den 5 april 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, punkterna 31–36).

28 Se bland annat dom av den 6 oktober 1982, Cilfit m.fl. (283/81, EU:C:1982:335, punkterna 16–21) och dom av den 28 juli 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, punkterna 47–53).

29 Underlåtenhet att fullgöra denna skyldighet kan, i förekommande fall, bli föremål för en talan om fördragsbrott. Se kommissionens talan i målet kommissionen/Frankrike (C-416/17).

30 Se bland annat dom av den 30 september 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, punkterna 34–36), och dom av den 6 oktober 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 40).

31 Dom av den 30 september 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 40).

59. Domstolen har bland annat slagit fast att en nationell bestämmelse, enligt vilken avgöranden i skattemål, när det rör sig om en bedömning av en grundläggande fråga som även är relevant i andra mål, har prejudicerande verkan, inte är förenlig med effektivitetsprincipen. En sådan regel skulle nämligen innebära att tolkningen i det första beslutet, i synnerhet vad gäller frågan huruvida det förekommer missbruk på området för mervärdesskatt, skulle införas allmängiltigt (*erga omnes*) utan möjlighet till rättelse i händelse av en felaktig tolkning av unionsrätten. [32]

60. I ett annat mål angav domstolen att effektivitetsprincipen i unionsrätten även hindrar tillämpningen av en nationell bestämmelse som hindrar en nationell domstol från att dra samtliga konsekvenser av ett åsidosättande av förbudet att genomföra stödåtgärder enligt artikel 108.3 tredje meningen FEUF på grund av ett nationellt domstolsavgörande som har vunnit laga kraft och i vilket den nationella domstolen fastställt att de aktuella avtalen i det nationella målet ska förbli giltiga, utan att över huvud taget pröva om de medför statligt stöd. I det aktuella fallet skulle denna bestämmelse ha förhindrat all kontroll av att det ovan angivna förbudet iakttogs. [33]

61. Enbart oaktsamhet vid utövandet av rättigheter som följer av unionsrätten är emellertid inte tillräckligt för att rättskraften hos ett nationellt avgörande ska kunna angripas. [34] Rättskraftsprincipen får med andra ord endast angripas i syfte att bevara den ändamålsenliga verkan av unionsrätten när det gäller förfaranden där vissa *strukturella* särdrag gör det omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionens rättsordning.

62. I det nu aktuella fallet finns det inga uppgifter i handlingarna i målet som tyder på att så skulle vara fallet i det nationella målet. [35]

63. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att effektivitetsprincipen i unionsrätten ska tolkas så, att den inte innebär att den nationella domstolen är skyldig att inbegripa åsidosättanden av unionslagstiftningen, särskilt åsidosättanden av de grundläggande rättigheterna enligt artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen, i ett nationellt rättsmedel som vid ett åsidosättande av Europakonventionen möjliggör resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet nationellt avgörande, i och med att de enskilda haft möjlighet att göra gällande sina rättigheter enligt unionsrätten under brottmålet.

C. Likvärdighetsprincipen har inte åsidosatts

64. För att besvara den hänskjutande domstolens fråga är det också nödvändigt att fastställa huruvida likvärdighetsprincipen åsidosattes när ett rättsmedel som vid ett åsidosättande av Europakonventionen möjliggör resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet avgörande inrättades, utan att detta rättsmedel utvidgades till att omfatta åsidosättanden av unionsrätten, i synnerhet de grundläggande rättigheterna enligt artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen.

32 Dom av den 3 september 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punkterna 26–32).

33 Dom av den 11 november 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, punkterna 42–46).

34 I domen av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, (C-40/08, EU:C:2009:615, punkterna 47 och 48), som avsåg en ansökan om verkställighet av en skiljedom som vunnit laga kraft, slog domstolen fast att effektivitetsprincipen inte kräver att den domstol vid vilken talan väckts ex officio prövar huruvida en skiljeklausul är oskälig om konsumenten inte har väckt talan om ogiltigförklaring av skiljedomen. Däremot får en nationell domstol som har att pröva ett yrkande om upphävande av en skiljedom pröva huruvida skiljeavtalet är ogiltigt och upphäva denna skiljedom om nämnda avtal innehåller ett oskäligt avtalsvillkor, trots att konsumenten inte har åberopat skiljeavtalets ogiltighet under skiljeförfarandet utan endast inom ramen för en klandertalan (dom av den 26 oktober 2006, Mostaza Claro, (C-168/05, EU:C:2006:675, punkterna 30–39). Effektivitetsprincipen kräver också att den domstol som ska pröva verkställigheten av ett betalningsföreläggande ex officio ska pröva huruvida ett villkor i ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument är oskäligt, när den myndighet vid vilken ansökan om betalningsföreläggande gjorts inte är behörig att pröva detta (dom av den 18 februari 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, punkterna 50–55).

35 Se ovan punkt 53.

65. Enligt den rättspraxis som anges ovan i punkt 29 innebär likvärdighetsprincipen att de processuella regler som gäller för en talan som syftar till att säkerställa skyddet av enskildas rättigheter enligt unionsrätten inte får vara mindre förmånliga än dem som avser en liknande talan som grundar sig på nationell rätt.

66. Jag anser, av de skäl som anges nedan, att likvärdighetsprincipen inte innebär att medlemsstaterna måste inbegripa unionslagstiftningen när det gäller ett sådant rättsmedel som det som avses i det nationella målet.

67. För det första utgör en talan som grundas på Europakonventionen inte en ”liknande talan som grundar sig på nationell rätt” i den mening som avses i ovannämnda rättspraxis, eftersom den inte avser ett åsidosättande av bestämmelser i nationell rätt. Oavsett vilken status Europakonventionen har i den nationella rättsordningens normhierarki [36] anser jag att begreppet ”nationell rätt” enbart avser bestämmelser som kan ändras eller upphävas av den berörda medlemsstatens institutioner. Begreppet ”nationell rätt” avser med andra ord enbart bestämmelser som har sitt ursprung i den berörda medlemsstatens interna rättsordning. Europakonventionen innehåller, i likhet med andra folkrättsliga instrument, inga sådana bestämmelser.

68. Denna tolkning är förenlig med det mål som eftersträvas med likvärdighetsprincipen, nämligen att förhindra att en medlemsstat tillämpar en protektionistisk processuell praxis och ger inhemska bestämmelser en särställning i förhållande till unionsrätten. I dom Târşia klargjorde domstolen att likvärdighetsprincipen kräver lika behandling av en talan som grundar sig på ett åsidosättande av nationell rätt och en liknande talan som grundar sig på ett åsidosättande av unionsrätten. [37]

69. Att ge en särställning åt Europakonventionen, det vill säga en samling folkrättsliga bestämmelser, kan inte utgöra en sådan diskriminerande behandling som avses i denna rättspraxis. Europakonventionens status kan med andra ord inte utgöra en relevant referenspunkt för tillämpningen av likvärdighetsprincipen. Om Europakonventiones status beaktades skulle likvärdighetsprincipen omvandlas till en klausul om ”bestämmelser som behandlas förmånligast” och innebära att den mest förmånliga processuella behandling som föreskrivs i en medlemsstat, till förmån för antingen nationella eller folkrättsliga bestämmelser, automatiskt skulle utvidgas till att omfatta unionsrätten.

70. För det andra ska likvärdighetsprincipen inte anses ha åsidosatts under omständigheterna i det nationella målet, även om så vore att en talan som grundas på Europakonventionen ska likställas med en talan som grundas på nationell rätt, i och med att en talan som vilar på Europakonventionen inte är ”liknande” en talan som grundar sig på unionsrätten.

71. Likvärdighetsprincipen innebär nämligen enligt fast rättspraxis att en talan som grundar sig på ett åsidosättande av unionsrätten ska behandlas på samma sätt som en ”liknande” talan enligt nationell rätt. [38] Likvärdighetsprincipen kan således inte tolkas så, att den ålägger en medlemsstat en skyldighet att utvidga sitt mest fördelaktiga nationella system till att omfatta varje talan som väcks på ett visst rättsområde [39] eller till varje talan som grundar sig på ett åsidosättande av unionsrätten. [40]

36 Den hänskjutande domstolen har angett att Europakonventionen har konstitutionell status i Österrike. Se ovan punkt 18.

37 Dom av den 6 oktober 2015 (C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 34).

38 Dom av den 6 oktober 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkterna 27 och 32).

39 Se bland annat dom av den 29 oktober 2009, Pontin (C-63/08, EU:C:2009:666, punkt 45), dom av den 26 januari 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39, punkt 34), dom av den 8 juli 2010, Bulicke (C-246/09, EU:C:2010:418, punkt 27), och dom av den 19 juli 2012, Littlewoods Retail m.fl. (C-591/10, EU:C:2012:478, punkt 31).

40 Se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 september 1998, Edis (C-231/96, EU:C:1998:401, punkterna 36 och 37), dom av den 15 september 1998, Spac (C-260/96, EU:C:1998:402, punkterna 20 och 21), dom av den 17 november 1998, Aprile (C-228/96, EU:C:1998:544, punkterna 20 och 21), och dom av den 9 februari 1999, Dilexport (C-343/96, EU:C:1999:59, punkterna 27 och 28).

72. Enligt denna rättspraxis ska likheten mellan olika typer av talan prövas med hänsyn till föremålet, saken och de väsentliga omständigheterna för respektive talan, vid behov med beaktande av huruvida reglerna i fråga liknar varandra mot bakgrund av reglernas funktion i förfarandet som helhet, hur förfarandet är utformat och reglernas särskilda kännetecken. [41]

73. En talan som grundar sig på Europakonventionen kan inte anses likna en talan som grundar sig på unionsrätten, i synnerhet inte sett till den funktion som dessa bestämmelser har i det nationella förfarandet i den mening som avses i ovan angivna fasta rättspraxis.

74. Som framhålls ovan karakteriseras unionsrätten av att det finns ett konstitutionellt ramverk som ålägger medlemsstaterna att säkerställa unionsrättens verkan *innan* de nationella avgörandena vinner laga kraft. [42]

75. För att en talan ska kunna tas upp till prövning vid Europadomstolen krävs däremot att alla nationella rättsmedel har uttömts i enlighet med artikel 35.1 i Europakonventionen. Detta krav måste innebära att en dom från Europadomstolen, i vilken fastställs att Europakonventionen har åsidosatts, kan meddelas *först efter* det att ett avgörande meddelats av en nationell domstol i sista instans och därmed per definition vunnit laga kraft. Som den hänskjutande domstolen har påpekat är det just för att möjliggöra denna verkställighet som rättsmedlet enligt 363a § straffprocesslagen införts.

76. Denna objektiva skillnad mellan unionsrätten och Europakonventionen innebär, som jag ser det, att en talan enligt nationell rätt som grundar sig på de förstnämnda bestämmelserna inte kan anses likna en talan enligt nationell rätt som grundar sig på de sistnämnda, även om talan i båda fallen avser giltigheten av nationella beslut som vunnit laga kraft.

77. Effektiviteten i domar som meddelats av Europadomstolen, i vilka fastställs att Europakonventionen har åsidosatts, är nämligen beroende av att en åtgärd vidtas av den berörda medlemsstaten efter det att alla inhemska rättsmedel har uttömts, till exempel att staten inrättar ett sådant rättsmedel som möjliggör en överprövning av lagakraftvunna avgöranden som det som föreskrivs i 363a § straffprocesslagen.

78. Effektiviteten i unionsrätten, i synnerhet EU-domstolens domar, kräver däremot inte att något sådant rättsmedel inrättas, i och med att det konstitutionella ramverket, bestående av direkt effekt, unionsrättens företräde och förhandsavgöranden, säkerställer unionsrättens effektivitet redan *innan* de nationella avgörandena vinner laga kraft.

79. Kärnan i unionens domstolssystem utgörs, som domstolen underströk i yttrande 2/13, av förfarandet för förhandsavgörande, som genom att en dialog upprättas mellan EU-domstolen och domstolarna i medlemsstaterna syftar till att säkerställa en enhetlig tolkning av unionsrätten och därigenom göra det möjligt att säkerställa unionsrättens koherens, fulla verkan och autonomi och, till sist, den specifika karaktären hos den rättsordning som inrättats genom fördragen. [43]

41 Dom av den 29 oktober 2009, Pontin (C-63/08, EU:C:2009:666, punkterna 45 och 46), och dom av den 19 juli 2012, Littlewoods Retail m.fl. (C-591/10, EU:C:2012:478, punkt 31).

42 Se ovan punkterna 49–55.

43 Yttrande 2/13 (Europeiska unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014, EU:C:2014:2454, punkt 176) samt dom av den 6 mars 2018, Achmes (C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 37).

80. Den omständigheten att protokoll nr 16 till Europakonventionen (nedan kallat protokoll nr 16) träder i kraft den 1 augusti 2018, efter det att Republiken Frankrike ratificerat det den 12 april 2018,[44] föranleder inget annat konstaterande än att de olika typerna av talan inte liknar varandra. Republiken Österrike har nämligen inte undertecknat detta protokoll.[45]

81. Dessutom anser jag i varje fall inte att protokoll nr 16 kommer att öka effektiviteten i Europakonventionen innan nationella beslut vunnit laga kraft i en liknande utsträckning som unionsrätten, inte ens när det gäller de stater som har undertecknat protokollet.

82. I protokoll nr 16 ges visserligen en möjlighet att begära rådgivande yttranden av Europadomstolen i principiella frågor om tolkningen eller tillämpningen av de rättigheter och friheter som fastställs i Europakonventionen eller i protokollen till konventionen. Det finns dock tre stora skillnader mellan detta system och det som fastställs i artikel 267 FEUF. För det första är denna möjlighet förbehållen de höga fördragsslutande parternas ”högsta domstolar” enligt artikel 1 i detta protokoll. För det andra ska Europadomstolen filtrera ansökningarna i enlighet med artikel 2 i nämnda protokoll. För det tredje anges i artikel 5 i samma protokoll att de rådgivande yttranden som avges i detta sammanhang inte har bindande verkan.

83. Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser jag att en talan enligt nationell rätt som grundar sig på unionsrätten och en talan enligt nationell rätt som grundar sig på Europakonventionen avseende giltigheten av nationella avgöranden som vunnit laga kraft inte kan anses vara liknande. Likvärdighetsprincipen kan således inte ligga till grund för någon skyldighet att utvidga ett sådant rättsmedel för överprövning av lagakraftvunna avgöranden mot bakgrund av Europakonventionen som fastställs i 363a § straffprocesslagen till att omfatta unionsrätten.

84. Slutsatsen att de inte kan anses vara liknande påverkas inte av den omständigheten att den hänskjutande domstolen själv kan fastställa att Europakonventionen har åsidosatts inom ramen för en talan med stöd av 363a § straffprocesslagen, utan att invänta en dom från Europadomstolen.[46] Denna möjlighet ökar visserligen graden av effektivitet i Europakonventionen genom att enskilda utan att behöva vända sig till Europadomstolen kan beviljas resning i ett brottmål som avslutats genom ett lagakraftvunnet avgörande. Effektiviteten i Europakonventionen och Europadomstolens domar säkerställs ändå inte innan de nationella avgörandena vinner laga kraft, i motsats till effektiviteten i unionsrätten och i synnerhet i domstolens domar.

85. Efter detta klargörande vill jag framhålla att den omständigheten att det inte föreligger någon skyldighet att utvidga ett sådant rättsmedel till åsidosättanden av unionsrätten som jag ser det inte innebär något *förbud* mot en sådan utvidgning. Det står nämligen varje medlemsstat fritt att utöva sin processuella autonomi[47] och föreskriva ett rättsmedel som gör det möjligt att angripa nationella avgöranden som vunnit laga kraft på grund av att unionsrätten har åsidosatts.

86. Under de aktuella omständigheterna i det nationella målet står det således den hänskjutande domstolen fritt att tillämpa unionsrätten inom ramen för det rättsmedel som inrättats genom 363a § straffprocesslagen. Det framgår av den österrikiska regeringens skriftliga och muntliga yttranden att den hänskjutande domstolen fastställt att artikel 54 i tillämpningskonventionen åsidosatts i en dom som meddelats i målet.

44 Se Europadomstolens pressmeddelande 143 (2018) av den 12 april 2018, ”Frankrike ratificerar [protokoll nr 16] som därmed träder i kraft”, på http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6057606-7791962

45 Vilka stater som har undertecknat och ratificerat protokoll nr 16 framgår av förteckningen på https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/214/signatures?p_auth=JHVZ7Jke

46 Se ovan punkterna 19 och 20.

47 Se ovan punkt 29.

87. Jag vill emellertid klargöra att denna möjlighet, om den utnyttjas, inte medför någon skyldighet att fortsätta att tillämpa unionsrätten inom ramen för detta rättsmedel, åtminstone inte mot bakgrund av unionsrätten och i synnerhet likvärdighetsprincipen. Denna omständighet kan nämligen inte påverka resonemanget ovan, enligt vilket en talan som grundar sig på unionsrätten inte kan anses likna en talan som grundar sig på Europakonventionen.

88. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att likvärdighetsprincipen i unionsrätten ska tolkas så, att den inte innebär att den nationella domstolen är skyldig att inbegripa åsidosättanden av unionsrätten, i synnerhet åsidosättanden av de grundläggande rättigheterna enligt artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen, i ett rättsmedel enligt nationell rätt som möjliggör resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet nationellt avgörande om Europakonventionen åsidosatts.

VII. Förslag till avgörande

89. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara den tolkningsfråga som ställts av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) på följande sätt:

Unionsrätten, i synnerhet likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen, ska tolkas så, att den nationella domstolen inte är skyldig att inbegripa åsidosättanden av unionsrätten, däribland åsidosättanden av de grundläggande rättigheterna enligt artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och artikel 54 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, som undertecknades i Schengen (Luxemburg) den 19 juni 1990 och trädde i kraft den 26 mars 1995, i ett rättsmedel enligt nationell rätt som möjliggör resning i ett brottmål som avslutats med ett lagakraftvunnet nationellt avgörande om Europakonventionen åsidosatts, eftersom de enskilda under förfarandet haft möjlighet att göra gällande sina rättigheter enligt unionsrätten.